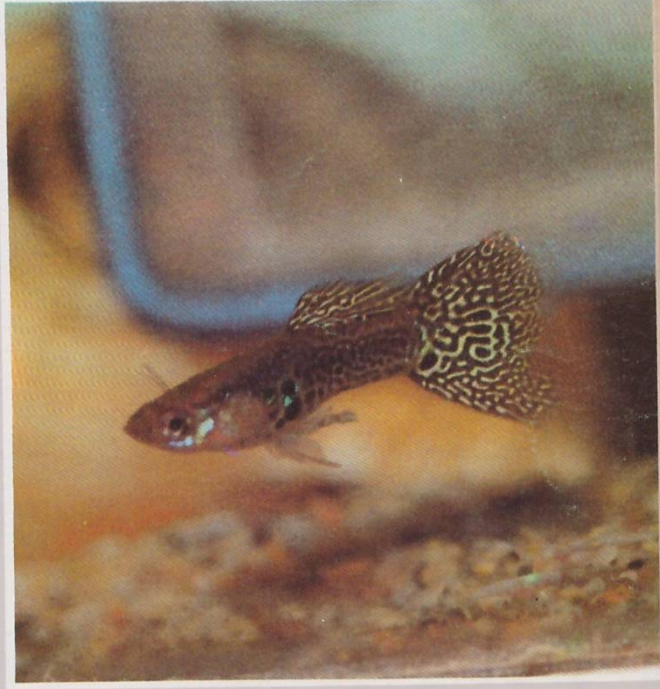

HARRAN

AYLIK

SANAT KÜLTÜR VE FOLKLOR DERGİSİ

"ALLAH" c.c.

Ne güzel tecelli!...
Her göze her gönüle tebliği vardır yaratıcının.
Anlayabileceğidille...
Bu balıkta da böyle güzel bir hat ile tecelli
etmiş ALLAH c.c.

HARRAN

33

HARRAN

Aylık Kültür, Sanat ve Folklor
Dergisi

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
S.Ahmet OYMAK

Yayın Yönetmeni
Ahmet KAYA

İstanbul Temsilcisi
Yahya KAPLAMA

NİSAN 1990

Fiyatı : 2.000 TL. (KDV dahil)
Yıllık Abone : 10.000 TL.
Dergimizin adı anılarak iktibas yapılabilir.
Gönderilen yazılar yayınlansın, yayınlanmasın iade edilmez.
Reklamlar pazarlığa tabidir.
Yazışma Adresi :
P.K.44 63100 ŞANLIURFA
İdare Merkezi :
Hazar Pasajı Kat : 2 ŞANLIURFA
Abone bedelleriniz için :
Ziraat Bankası Şanlıurfa Şb.
Hesap No : 300 /38005
Dizgi ve Baskı :
ÖZDAL Basım Yayım Tic. Ltd.Şti.
İpekyol No : 47 P.K.135
TLF : 329 34 - 329 35 ŞANLIURFA

BU SAYIDA

HARRAN'DAN SİZE

S.Ahmet OYMAK

BİR MUCİZENİN FOTOĞRAFINI ÇEKERKEN

A. Cihat KÜRKÇÜOĞLU

ALLAH (C.C.) BALIKTAKİ YAZI

Mehmet OYMAK

SADECE BALIK MI ?

Ahmet SEYYİD

BİR BALIK

Emir DOĞU

DUA

M.Emin BEYAZGÜL

GARİP BİR ŞİİR (Şiir)

M. Adil OYMAK

HÜRRİYET UĞRUNA DAĞLAR

KIYAMA DURDU (Şiir)

Bekir URFALI

HÜSEYİNİYE ÇARŞISI

Mahmut KARAKAŞ

A. HAMİD BELLİ

Yusuf DEMİRKOL

BÜYÜK DİVAN'DA (Şiir)

Seyyid A. KAYA

URFA AĞZI DEYİMLER SÖZLÜĞÜ

Adil SARAÇ

URFA TARİHİNDEN BELGELER-6

Müslüm AKALIN

ALİ SAİP BET KAHRAMAN MI

VATAN HAINİ Mİ?

A.Cevdet ÇAMURDAN

KÜÇÜK ŞİİRLER

M.Emin ERCAN

HZ.İBRAHİM VE URFA ÜZERİNE

ARAŞTIRMA -4

Mehmet OYMAK

ŞANLIURFA MAHALLİ MİMARİ

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU

DİLEĞİM

Muhammed Serdar SORAN

Allah tekdir ve şüphesiz ki en büyüktür. Allah'ın büyük olduğunu anlamak o kadar da zor değildir. Etrafımıza baktığımız zaman bunu anlayabiliriz. Örneğin dünyadaki bu kadar varlığı, bu kadar eşyayı yaratan kim? Tabiatın ve kâinatın bu şahane dengesini kuran kim? diye düşünürsek sonuçta Allah'tan başka kimsenin bunu yapamayacağını anlarız. Allah'ın büyüklüğünün ispatı olan bir başka delilinde benim elimde olmasından duyduğum sevinci size anlatabilmem biraz zor.

Bu delil hiç aklınıza gelmeyecek bir şey. Küçük bir balık. Şimdi "Küçük bir balıktan Allah'ın büyük olduğunu nasıl anlarız?" diye düşüneceksiniz. Fakat bu balık bildiğiniz normal balıklardan daha farklı. Bu küçük balığın desenleri çok güzel ve desenlerinin arasına bir yazı gizlenmiş. "ALLAH" yazısı. Bu balığın şu anda benim akvaryumumda bulunmasından duyduğum sevinci şimdiye kadar hiç duymamıştım. Bu balığı her görüşümde gözüm hemen balığın kuyruğundaki yazıya takılıyor. Yazıyı gördüğümde ise Allah'ın büyüklüğünü bir defa daha hatırlıyorum. Bundan önce buna benzer örnekler görülmüştü. Bunlardan biri ağacın üstündeki besmele idi. Bazı bilim adamları bunun yapay olduğunu iddia etmişti. Şimdi bu bilim adamlarına soruyorum. "Buda mı yapay?" İşte bu imkansız. Çünkü ağaç hareketsizdir ve istenilen şey bunun üzerinde gerçekleştirilebilir. Fakat bu balık canlıdır ve her zaman için hareket halindedir. Bu durumdan dolayıdır ki bir balık canlı iken üzerine bu kadar düzgün ve pürüzsüz bir yazı yazılamaz.

Bu balığın ününün sadece Urfa'da kalmaması lazım. İsterim ki böyle bir yazıyı bütün Dünya duysun ve müslümanlığa biraz daha yaklaşsın.

BİR MUCİZENİN FOTOĞRAFINI ÇEKERKEN

A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU

Fotoğrafçı tabiatı var olan nesneleri görüntüleyerek belge haline getirir. Tabiatı var olan her nesne Cenab-ı Allah'ın bir eseri ve mucizesidir. Bir çiçeğin, bir kuşun fotoğrafını çekerken, ya Harran'da batmakta olan güneşin bulut denizi içersinde oluşturduğu yüzlerce renk tonunu görüntülerken bunların hep yüce Allah'ın birer eseri olduğunu düşünmüşümdür. Yaratıkların en üstünü, en asili olan insan da diğer tüm mahlukat gibi Allah'ın bir mucizesi değildir? Bütün bu saydıklarım her gün karşılaştığımız ve yaşamımızın bir parçası olan olay ve nesneler olduklarından mucize olmalarına rağmen bizlere hayatın normal bir parçası gibi görmektedirler.

Yüce Allah'ın sayısız mucizeleri dururken insanoğlu başka mucizeler aramakta ve bunları bulduğu zaman da tartışmakta "yok efendim bunlar bir rastlantı sonucu oluşmuştur" gibi bir takım yersiz iddiaların arkasına sığınmaktadır. Bunun en son örneğini yakın bir zaman önce televizyonlarda gösterilen ve ağaç üzerine yazılı "Bismillahirrahmanirrahim, Muhammed" mucizesinde yaşadık. Bir takım kişiler bunun bir rastlantı sonucu oluşmuş olabileceğini, hatta bir zincir izi olarak ortaya çıkmış olabileceğini ileriye sürdüler ve bunun Allah'ın bir mucizesi olduğunu düşünmek istemediler.

Elimizdeki Harran Dergisinin kapığında görülen ve yaklaşık 3.5 cm. boyundaki mucizevi akvaryum balığının kuyruk kısmında yer alan Arapça harflerle "ALLAH" yazısı çok açık ve net şekilde okunmaktadır. Bu kadar netliğe rağmen yine de bunun bir rast-

lantı olduğunu ileri sürenler çıkacaktır. Ancak Bu rastlantıların hep "ALLAH" kelimesini nasıl oluşturduğunu da izah edemeyeceklerdir sanırım.

Harran Dergisi yazarlarından ve Şanlıurfa Belediye Başkan Yardımcısı değerli dostum Mehmet Oymak, bana bahsettikten sonra fotoğrafını çekmemi istedi. Makro objektifli fotoğraf makinamı aldığım gibi sözü edilen balığın yaşadığı akvaryumun bulunduğu Halil Soran Beyin evine gittik. Doğrusunun isterseniz gördüğüm manzara karşısında büyük bir heyecan duydum. Ben bu kadar açık seçik olarak net bir şekilde, tartışmaya meydan bırakmadan okunabilen bir "Allah" yazısı ile karşılaşacağımı tahmin etmiyordum. Büyük bir heyecanla yarım saat içerisinde 36 pozluk kaset filmi çekip bitirmiştım.

Yarım saat boyunca mikro objektiften balığın kuyruk kısmında izlediğim siyah zemin üzerine sarı renkle yazılı mucizevi "Allah" yazısı beynime öyle bir nakşetti ki aradan 15 gün geçmesine rağmen gözlerimi kapadığımda aynı renk ve canlılıkla bu yazıyı görebiliyorum. Buna benzer bir çok mucizeye çeşitli yayın organlarında rastlamışım, ancak bir tanesinin bizzat benim objektifimden görüntülenerek tanıtılmasının mutluluğunu hayatım boyunca unutmayacağım.

Bu mucizevi yazıyı görüntülerken duyduğum binlerce görüntünün hiç birinde 20 yıllık fotoğrafçılık hayatımda çekmiş olduğum binlerce görüntünün hiç birinde duymadığımı da belirtmek isterim.

ALLAH (C.C) ve BALIKTAKİ YAZI

Mehmet OYMAK

Mü'min baktığı her varlıkta yaratıcının sanatını hisseder, duyar ve görür. Hangi yaratıkta yüce yaratıcının mührü yoktur.... Gelin görün ki, bazen yaratıkta ki harika özellikler yetersiz kalıyormuş gibi sadece gözü ile gördüklerine inanan ; akli gözündeler içinde gözleri ile okusunlar diye mühürler de basılıyor.

Yahut yaratıcının bir cilve olsun diye insanlara beklemedikleri, ummadıkları bir şekilde fermanlar oluyor. Ki bu ferman esprisi daha cazip geliyor insana.

İnsanların varoluşları sürecinde sayısız defalar şahit oldukları bu çeşit tecelliler olmamış mıdır?

Bunun açık örnekleri, yüce yaratıcı tarafından peygamberlerinden bazılarına doğrudan vahy olan fermanları. Kitaplar, sahifeler ve emirler.

Peygamberlik mühürleri.

Bazende taş, ağaca, çiçeğe, bitkiye hakkedilmiş; Besmele, Kelime-i Tevid, Allah Lafza-i Celali, Muhammed (S.A.S.) kelimeleri gibi şayan-ı hayret kelimeleri.

Bazen, bir hindistan cevizi içine yazılmış Kelime-i Tevhid.

Bazen, bir ağacın gövdesine yerleştirilmiş "Bismillahirrahmanirrahim Lafzı.

Bazen, bir deniz balığının gövdesine yazılmış "Ya Malik el Mülk" kelimesi.

Ve bazen de bizim görmek saadetine erdiğimiz bu akvaryum balığında ki " ALLAH" lafza-i celali.

Görmeye değer yaratıcının adı hatırına sevgiye layık bu balık hakkında soracaklarınızı dergimize yazarak öğrenebilirsiniz.

Selam ve Sevgi ile...

AĞAÇLAR, BALIKLAR VE İNSANLAR

Emir DOĞU

Geçenlerde TV.de pazar günleri Barış Manço ve arkadaşlarının hazırladığı "7'den 77'ye" adlı programda, bir kereste fabrikasında çalışan işçilerin tesadüfen bulduğu ağacın öyküsünü duyduunuz mu? Afrika ülkelerinden birinden, söz konusu fabrikaya getirilen ağaçta, oldukça açık bir şekilde besmele yazılıydı. Ağacı diğer tomrukların arasında bulan işçiler, Barış Manço'ya duyurmuş, bu sanatçı da adı geçen programda değerlendirmiş ve bir anda Türkiye'nin gündemine girmişti.

Daha önce de, buna benzer, üzerinde Kur'an-ı Kerim alfabesiyle "Ya Malik-el Mülk" yazılı bir balık, arıların balla "Allah" yazdığı, bir bal kovanı, yine "Allah" yazılı karpuz çekirdeği....

Geçenlerde "Harran" ekibi de böyle bir olay yaşadı.

Bu olay, Mehmet Oymak beyin evindeki akvaryumda oldu. Akvaryumdaki balığa bakılırken, gözler kuyruğa takıldı. Evet, minicik balığın kuyruk yelpazesinde, en güzel bir hat ile (ALLAH) yazıyordu. Balık hemen özel bir akvaryum da korumaya alındı. Harran 'da Urfa mimarisini inceleyen yazılarından tanıdığımız, ülke çapında değerli fotoğrafçı Cihat Kürkçüoğlu çağrıldı. Makaralar dolusu fotoğraflar çekildi. Sevimli balığın şerefine, her ay, Urfa'daki bir matbaada siyah-beyaz basılan derginin kapağı, Ankara'da büyük bir matbaada renkli olarak basıldı. (Böylece içerik olarak değil, ama baskı tekniği yönünden mütevazı bir görünüm arz eden emektar " Harran " bir kez için de olsa renklenmiş oldu)

Balığın Urfa'daki serüveni, şimdilik bu kadar.

Ancak Mehmet ağabey, derinin üzerine dışardan bir fiziki müdahale! olmadığını göstermek için, bir bilim merkezine gönderilip rapor alınacağını, ondan sonra da daha etkili basın-yayın organları aracılığıyla tüm kamuoyuna duyurulacağını söylüyor.

Kısacası minik balık uzun süre kendinden söz ettirecek gibi görünüyor.

Bilmiyorum, siz televizyondaki ağaç öyküsünün devamını izlediniz mi? Barış Manço ağacın dışarıdan her hangi bir müdahaleye uğrayıp uğramadığı hakkında izleyicileri aydınlatmak için bir oturum düzenlenmişti. Oturuma, yanlış hatırlamıyorsam, biri bayan beş bilim adamı katılmış, görüşlerini açıklıyorlardı. Konuyla ilgili bir üniversite, ağaca her hangi bir dış müdahale olmadığı ve yazının tamamen doğal bir şey olduğu hakkında rapor vermişti. Konuşmacılardan iki tanesi bu raporu veren üniversitedendi.

Diğer üç konuşmacı ise program boyunca çelişkili söz ve davranışlarıyla bilimin insanın ön yargılarına alet edilmesinin örneklerini sergilediler.

Savundukları şey ağacın bir dış müdahaleye uğradığıydı. Bir ağaçta, üçbuçuk metre uzunluğunda böyle bir yazının bulunması, kendilerine göre olanaksızdı. Bu ancak bir dış müdahale sonucu ortaya çıkabilirdi. Ancak Barış Manço, yazının bir dış müdahale ürünü olduğuna dair kendilerinden rapor isteyince, söyledikleri insanı gerçekten düşündürecek kadar acıydı. Kendileri, raporu, ancak ağaç bir batı ülkesinde incelendikten sonra, onların gönderecekleri bilgilerin doğrultusunda verebileceklerdi.

Yazının tamamen dışarıdan bir etkiyle ortaya çıktığını, bu denli şiddetle savunan, bu, biri bayan, üç bilim adamına sormak gerekirdi: madem, batıdan gelecek balığın doğrultusunda raporunuzu vereceksiniz, o halde nasıl böyle ön yargılı konuşabiliyorsunuz?

Evet, o gün hepimiz üzülerek şunu anladık ki; toplumun diğer kurumları gibi, üniversite çevrelerinde de batıya karşı kendini küçük görme hastalığı var. Bu da bir yana, yeri geldiğinde kutusallık atfedilen, çağımızın tabusu bilimin getirdiği sonuçları kabullenmek, bir takım çevrelerce hazmedilmemektedir. Bunun yerine, bilimi kendi ön yargılarını haklı çıkarmada kullanmak daha kolay ve anlamlı gelmektedir kendilerine.

Ne dersiniz, balık dolayısıyla yine aynı tavirlara, aynı sözlere tanık olacak mıyız?

DUA

M.Emin BEYAZGÜL

Dua, kulun Rab'bi ile başbaşa kalıp O'na perdesiz olarak yaklaşıp arzual etmesidir. Dua, kulun Halik'ine yakarıdır. Dua beşerin kulluğunu kabul lenerek Yaradan'ına olan aczinin fak rinin, hiçliğinin ifadesidir. İnsan Halik'ine içtenlikle dua ettikten sonra kal bi ferahlar. Üzüntüleri zail olur.

Dua tıka basa yiyip göbeğini şişiren oburun, usul yerini bulsun diye yaptığı gibi değil, esas dua, çölde sıcak ve susuzluktan bunalıp helâk olacak yolcunun suya kavuşması, açlıktan ölecek duruma gelen kimsenin bir lokma yiyecek bulması, yatalak hastanın sağlığına kavuşması, işkence altında inleyen mazlumun zulümden kurtulması, fakrî zaruret içinde kıvranan zavallının ferahlığa kavuşması için bütün organları ile Allah'a teveccüh edip içtenlikle yalvarıp göz yaşı dökerek yaptıkları dualar gibi yapılmalıdır.

İşte bu suretle edilen niyazlar, Allah (C.C.) katında pek sevimli ve geçerlidir. Duanın kabulü için gerekli şartlar yerine getirildiğinde şüphesiz reddedilemez. Bu hususta fıkıh ve dua kitaplarında mufassal bilgiler mevcuttur. Bu yazıda acizane özet olarak bazı mühim hususları arza çalışacağım. Duanın kabulü için her türlü haramdan, bilhassa kul hakkından sakınmak, ana ve babaya asi olmamak, za-

lim olmamak gerek, çünkü Cenab-ı Hak Hazretleri zulümden beridir ve zalimi sevmez.

Genellikle, yağmur yağarken, ezan okunurken, savaş yapılırken ve gece yarısından sonra yapılan dualar, insanların birbirinin gıyabında yaptıkları dualar ve ana-baba duaları, Allah (C.C.) katında pek makbuldür.

Bazı kimseler dualarının kabul edilmediği endişesiyle üzümlüp ümitsizliğe düşerler. Halbuki Allah (C.C.) ihmal etmez. İmhal eder, kulun dilediğinin hemen oluşması için zaman erken dir. Bu yüzden dilediği gecikmiştir. Allah (C.C.) Alim ve Habir'dir, evveli ve sonu bilir, kul ise cahil olduğundan perdenin arkasını görmediği için üzümlüp ümitsizliğe düşer. Yeter ki insan istemesini bilsin, istemesini bilen için Allah (C.C.) katında kul indinde de yok yoktur.

Acizane din kardeşlerime bir hizmet ifası gayesi ile tertip etmiş olduğum bir duayı bilgilerine sunuyorum.

Yukarıda belirtilen surette ihlas ve içtenlikle en az günde iki defa sabah ve akşamları (bilhassa namazlardan sonra) okuyan kimsenin inşallah, Gaf fur ve Kerim olan Rabbi Rahim'imiz duasını kabul buyurarak dileğini ihsan eder. (Devam edecek.)

GARİP BİR ŞİİR

Mehmet OYMAK

Ürperdi perdeler titrek
Ürpertti bir yılan soğukluğu
Kalabalıklar kovamadı yalnızlığı
Tattırdı kalabalıklar yokluğu
Ruhumdan şunlardı gelebilenler

İmdat çığlıklar yürekler deldi
Gelin gelin teselli erleri
Yenilgiyi içine sindirebilenler
Mutluluğu tadarak beli bükülüp
Mutsuzluk acılarını dindirebilenler

Her acıyla başlarda
Bir aydınlık fener yakabilenler
Yüzleri deniz
Gözleri körfez
Yüreklerinde tufan gizleyebilenler

Siz yokuş yukarı zorlanmayan
İniş aşağı durabilenler
Kalkabilen elleriyle
İçlerdeki kıpırdanışlara
Vurabilenler

Nefesiniz saba nefesiniz sam
Kötülere yakın iyilerden uzak
Yolunu yitirenlere kucak olanlar
Ateşten çıkarken yanmayan
Ateşin yakmayışına gülebilenler

Boğuk boğuk bir nefes mi duyulur
Göklerin yerlerin katlarından
Yine birileri kıvranmada diyebilenler
Bir göz kırpması zamanda
Dindirmeye yanına gidebilenler.

Geçeni katlayıp inceden ince
Geleceğe taşıyıp ilebilenler
O yalnız içinize sığmış
Ve siz yalnız O'nunlayken
Olmuşu olacağı bilebilenler

Esirgemedен kullandığınız
Şifa kaşkölünü
Çılgınlık sarhoşlarına ulaştırıp
Dirilişle dünyayı görebilenler

Vuslat unutturdu mu bizi
Sevgiliyle halleşmeye dalıp
Tuba kaselerden havuz başında
Kevser şarabını dem mi çektiniz

Biz tortuları deva diye içerek
Renkten renge girmekteyken derimiz
El mi çektiniz yüzyıllardan
Kan damlası milyar yürekten
Yüzyılımızdan el mi çektiniz.

HÜRRİYET UĞRUNA DAĞLAR KIYAMA DURDU

Bekir Urfalı

Sen gideli buradan, ölüm kardeş bizlere
Çiçekler peşin sıra, kuşlar gitti ardından
Dağla-taş kıyam etti, kan çıktı ta dizlere
Allah'a sırt dayayıp, ümit kestik yarından.

Sırtımızda kefenimiz, kâbe mezar taşımız
Bedirde ki şehidler, bu yolda yoldaşımız.

Kurbanlar koçtan değil, İsmailler adadık
Gördü ki firavunlar biz zenginiz karundan
Arasın diye seni Ebâbilleri saldı
Köprü kurduk göz yaşına, kırılan parmaklardan.

Kıyamın ağacını kanımızla suladık
Davamızın uğruna nesilleri adadık

Gittiğin günden beri, kan ağlar Mescid-i Aksa
Selahaddin-i görse gök çöker efkarından
Uğruna kanımızın en son damlası aksa
Bekleriz hey hürriyet, müjde ver Yaradan'dan.

Zafer bizim, bizimdir, onlar korksun sonundan
Lanetlenmiş soyuna ölüm benim elimden.

HÜSEYİNİYE ÇARŞISI

Mahmut KARAKAŞ

Şanlıurfa'nın eski eserlerinden biri de "Hüseyniye Çarşısı" dır. Hüseyniye Çarşısı, Kazancı Pazarı ile Bıçakçı Çarşısı dediğimiz çarşılar arasında kuzey güney doğrultuda uzanan üstü beşik tonozlu yanyana iki çarşıdır. Bugün bu çarşının içinde kazancılar çalışmaktadır. Bakımsızlıktan diğer birçok tarihi eserlerimiz gibi, yıkılmaya yüz tutan Hüseyniye Çarşısı bugün aşağı-yukarı yüz yaşındadır.

Bu çarşığı yaptıran hayır sahibi Hüseyin Ferideddin adındadır. Çarşının kuzey kapısının kemeri üzerinde yazılışı hakkında yazılan kitabe şöyledir. Bu çarşı, iki kapalı çarşı halinde yapıldığından, kitabesi batı tarafındaki çarşının kuzey kapısı üzerinde kilit taşına kazılmıştır.

Ortada:

"Maşallahu taala"

Sağ:

"Suk açıldı. Ayet-i Kerime"

Solda

"Nasrun minallahi ve fethün karib"
1305

Yazıları kazılmıştır Kitabenin altı satırı bir ayet-i Kerime olup, bununla çarşının açılış tarihi düşürülmüştür. Hicri 1305, miladi 1887 tarihinde yaptırılmıştır. Ne yazık ki, bu kitabe-

de çarşığı yaptıranın ismi yazılmamıştır. Bu kapalı çarşının içinde karşılıklı dükkanlar bulunmaktadır ki, bunların sayısı her çarşıda 36 adettir. Bakırcılar çarşısı olarak kullanılmaktadır. Bu çarşının yanında yine Hüseyniye camii adında birde cami bulunmaktadır.

Kendisine paşalık verilmiş olan Hüseyin Ferideddin Paşa, Dabakhane Camiinde medfun bulunan Hafız Muhammed Selim Efendinin oğludur. Nakşibendi halifelerinden olan Şeyh Hafız Muhammed Selim Efendi (K.S) 1860 tarihinde vefat ettiğinde, önce Mevlid-i Halil camii kabristanına defnedildi. Sonra bu mıntıkadan yol açılınca, kabri 1874 tarihinde Dabbakhane camiinin kapısı yanında yaptırılan türbesine taşındı. Türbesini ise 1880 tarihinde oğlu Hüseyin Ferideddin Paşa yaptırdı. Hemen bu türbenin yanına da bir çeşme yaptıran Hüseyin Ferideddin, bu çeşmenin kitabesinde kendinden "Sahib-i Hayrat Hüseyin Ferideddin" diye söz etmektedir. Türbenin cami içindeki kapısı üzerindeki kitâbesinde isminin Kerbelâ Şehidi'nin ismi ile aynı olduğunu ve Hüseyin Efendi olarak zikretmektedir.

BÜYÜK DİVAN'DA

Seyyid A.KAYA

*Bırak yargılasınlar seni iyi da kötü
Sen bilincinde olarak kutsal işinin
Bir anlıktır geçer öfkesi halkın
Boşver ama ciddiye al sözlerini
Senki büyük savaşların ulu atlısı
Arkanda tetik duran yiğitler yok diye
İçlenme ... ulaşacaktır yüzyılların ötesine
Ve herşey bitti sanıldığında sözlerin
Ateş gibi tutuşturacak azmini halkın*

A. Hamid BELLİ

Yusuf DEMİRKOL
İst.Üniversitesi Mezunlu

Dünyada Peygamberler şehri olarak nam salmış beldemiz, tarih boyunca malumdur ki bir çok medeniyetleride sinesinde barındırmıştır.

Bu paralelde tespit edebildiğimiz âlim, şair mucid, şeyhülislam, tabip, astronom, hattat ve musikişinas yetiştirmiştir. Bu yazımızda derinleşmesine gitmeyip, hatta bunları başka bir yazı mevzumuzda bırakarak, Urfalı sesi, tok ve güzel bir Hafız ve gazel hanımımızdan bahs etmek istiyorum.

Malumdurki hemşehrilerimiz davudi ve güzel sesli olmakla şöhrret bulmuşlardır. Diyenlerini bir tarafa bırakarak Hafız ve gazelhan A.Hamid Belli'yi anlatıyoruz.

1326 (1910) Yılında doğmuştur. Doğumu Gaziantep şehreküstüdür. Babası Urfalı Hafız Abdulazizdir. A Hamid Belli babasından Hafızlığı tahsil etmiştir. Arabiilmide vardır. Ankara okulunu bitirmiştir. Feryadlarım isimli Şiir kitabını ızdırabıyla yoğurarak ya-

zan merhume Yaşar Nezihe hanımın:

Aşkın ne derin yareler açtı ciğerrimde bir makbere döndü koca dünya nazarında, gazelini tatlı ve yanık sesiyle uzun yıllar önce plağa okuyarak kendisini yurdunuza tanıtmıştır. Ünlü yazar Halil Biner Şiirin başındaki Aşkın kelimesinin aslı Mevtin olacak demıştır. Lâkin Ruhevi Kel Hamza ölen evladının hatırasına, Aşkın diyerek uzun yıllarca önce aynısını bir plak'a okumuştur. Hafız A.Belli'yi son olarak şehrimizin osmani döneminde yapılan Yusuf Paşa Camiinde namazından sonra rast ve hicaz karışık makamların kalblerimizi ferahlatıcı bir Kur'an-ı Kerim okurken gördük.

Halen İstanbul Üsküdar'da oturan hemşehrimiz gazelhanlık ve hafızlık yapmaktadır. 1960 martında Said Nursi'nin şehrimizde vefatında Kur'an okumuştur. Arkasından emekliye sevk edilmiştir. Kendisine huzur ve saadetler dileriz.

URFA AĞZI DEYİMLER SÖZLÜĞÜ

Asil SÖYLER - M. Ali EKREN
Ali KAZAZ - Emin BEYAZGÜL

Semantik : Adil SARAÇ

- hEC LEGLEG HAVADA : Aklını başına toplamayanlar i.k.
hEC LEGLEGİ HAVADA GÖRDİ : Bol bol seyahate çıkanlar i.k.
hEDEMLİ hEŞEMLİ : Hiçbir ayrıntısını unutmayarak a.k.
hEFT AKIL : Çabuk fikir değiştirenler i.k.
hEF hEF ... EBA DA GETTİ, NEYE hEF? : Sebep ortadan kalkmışken, kavgayı ni-
çin sürdürüyorsunuz a.k.
HE HE YOH YOH : Senli benli olmama a.k.
HE HÜM ET - : Senli benli olmamak a.k.
hEKKIMI YİYEN S.. IMI YİSİN : Hakkıma engel olana kalmasın a.k.
hEK Yİ - : Hakkıma engel olmak a.k.
HELBET Bİ GÜN BİZİM DE AVCIMIZA BİR KARKA S... AR: Fırsat bir gün de bi-
zim elimize geçer a.k.
HELE BAH, ÇIHARDA YAĞMIR YAĞIY MI?: Büyükler küçüklerin yanında konu-
şulmaması gereken konuları konuşmak için çocukları sudan bir bahaneyle bu söz-
le dışarıya gönderirler.
hELINA BAHMİY, hESAN DAĞI'NA ODINA GİDİY: Haddini bilmeyenler i.k.
hELLİ hERAM ET -: Bozmak, dağıtmak, başaramamak a.k.
hEMAMIN hAZNA ÖĞİ: Sıcak yerleri i.k.
hEMAMIN SUYI KESİLDİ: Ses kesildi a.k.
hEMAM OĞLANI: Homoseksüel a.k.
hEMAM PARASINI KEYBET-: Uğursuz birini görmek a.k.
hEMUDIN UCI EGİLDİ Mİ?: Bir bahane bulabildin mi a.k.
HERAMA HİLLE KARIŞTIRMA : Zaten doğru bir iş yapmıyorsun, bari dürüst dav-
ran a.k.
HER AYAĞINA KALDIRAN İT ÜSTİMİZE İ.İY : Herkesin gücü bize yetiyor a.k.
HERBE ZERBE : Dayanıklı kişi ve eşyalar i.k.
HER BOYAĞI BOYADIh, FISTIGI YEŞİL KALDI: Her şeyi başardık, sıra buna
mı geldi a.k.
HER DAĞDAN Bİ KESEK: Derme çatma a.k.
HER ETTİY, BAŞA ÇIHAT : İyi bir iş yaptın bari bitir a.k.
HERE ŞERE KARIŞIR: Her şeye karışan i.k.
hERT AT-: Sataşmak a.k.
HER GÖRDİĞİY SEKKELLİY BABAY MI ZANNEDİYSEN?: Herkesi sakın sen-
den görme a.k.
HER KAFADAN BİR SES: Aşırı gürültü i.k.
HERKES GENDİ HAVASINDA: Herkes kendi derdine yanyor a.k.

URFA TARİHİNDEN BELGELER - 6 -

Müslüm Akalın

*Siverek'de Urfa Jandarma Tabur Kumandan
Vekili Saip, Mütekait Binbaşı İhsan ve
Yüzbaşı İlyas Bey'lere*

Firarınızın ferdası günü hâkim-i siyâsî Sajous tarafından karargâha dâvet olunarak bir isticvaba tâbî tutuldum. Bütün suallere ademi mâlûmatla mukabele eyledim. Sajous, firara fevkalade ehemmiyet vermektedir.

Fransız askerinin ikâmet etmekte olduğu ebniyeler dahilinde hafiyen tahkimat yapılmakta olduğunu mevsukân haber aldım. Bilhassa Ali Saib Bey'in ne firar için ne gibi müşahadat, mesmuat ve batınat ve hissiyata istinaden firar eylediği hakkında makamı Mutasarrıfiden ehemmiyetli izahat talep olunuyor.

Fransızlara ihbar edilmekliğim muhtemeldir. Ufacık serrişte müşahade eder veyahut cemiyete mensubiyetim hakkında Fransızların malumat elde ettiklerine yakın hasıl edersem derhal firar edeceğim.

Şimdilik henüz bir şey yoktur. Bu sabah Mutasarrıf Ali Rıza Bey'le hususi ve mahrem müzakerede:

Oğlum sizin vaziyetiniz pek mühim ve nazikleşti. Binaenaleyh kendinizi idare etmeniz, maahaza ittihat etmekte olduğunuz tedbirler mucibi memnunuyettir. Zinhar bu hususta kimseye itimat etmeyiniz ve arasına fırsat düştükçe benimle görüşmeye gayret ediniz. Zımnında vesayada bulundular. Bendeniz de bittabi münasib cümlelerle mukabelede bulundum. Muhaberatda fevkalade mahremiyete fevkal-hat atfı ehemmiyet buyurulmasını ve hatta pek mühim işlerin bilhassa makina başında hazır olduğunuz halde icrasını rica ve hürmetle emrinizden öper ve muvaffakiyetinizi temenni ederim. 18. Kânunusani 1336

*Mülhâk Hulûsi
(Tarık)*

Not : Milli Mücadele'de Urfa Jandarma Kumandanı Bnb. Ali Rıza Bey'in Genelkurmay Harp Tarihi Daire'sindeki raporundan alınan bu belge, Ali Rıza Bey'in daha sonra yayınladığı kitabında (Urfa Mücahadesi, Sinop Hicri 1343, sf.99) daha kısa olarak yer almıştı. Yazı altındaki imza Tarık takma adıyla yazışmalar yapan Müdafaai Hukuk Cemiyeti üyesi ve 12'lerden Mülâzımı evvel Adil Hulûsi Beyefendiye aittir. Ali Saip Bey ve arkadaşlarının Siverek'e firarlarından sonra, Hulûsi Bey, Urfa'daki durumu rapor etmektedir.

ALİ SAİP BEY KAHRAMAN MI VATAN HAINİ Mİ?

Ahmet Cevdet ÇAMURDAN

Tarihte görülmemiş zulüm ve işkencenin Kozan halkına reva görülmesi karşısında, yapılacak şey, ancak silâha sarılarak dağlara çıkmak, ulu Tanrının lûtf ve inayetine sığınmaktan başka bir şey değildir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu zülümlere ve işkencelere alet olanlar arasında, Ermeniler ve Fransızlar kadar Binbaşı Haşim, jandarma kumandanı Ali Saip, Yüzbaşı Kürt Mirza ve Komser Hamdi Efendiler de vardı. O günlerin bir kısmını da Hasan İzzettin Dinamo'nun çıkardığı - Kutsal İsyan - Milli Kurtuluş Savaşının Gerçek Hikayesi - adlı eserinin yüzdoksan beşinci sahifesinden buraya alıyorum.

-- Yeni adlarıyla Doğan, Tufan ve Sinan beylerde, Develinin yolunu tuttular. Esir kilikyanın kapısı orası idi. Kilikyayı, orada zorlayacaklar, geçebilmek için bir gedik aşmağa çalışacaklardı. Ne var ki, ilk girişlerinde olduğu gibi, yine jandarma kumandanı Ali Saip'i koskoca, tehlikeli bir engel olarak karşılarında buldular.

Adana'da, Develi'de bir sinek kanadını kımıldatsa haber alıyor, hemen yetkisini de gösteriyordu. Kuva-yi Milliye sınırları ile, kilikya sınırları arasına, göze görünmez duraklarla dolu bir baraj kurmuş gibi idi.

Onların her türlü davranış ve dü-

şüncelerini, saati saatine öğreniyordu. Bu barajı başka türlü aşamayacağını anlayan üç ihtilalcı arkadaş, Ali Saip'i ortadan kaldırmağa karar verdi. Ali Sahip, kendisini Fransızlara, Revandızlı Türk düşmanı bir kürt olarak tanıtmıştı. Kadirli'de jandarma bölük kumandanı iken, Fransız ve Ermeni zulmüne karşı dağa çıkmış olan Türk köyleri ile yaptığı bir çatışmada, çetenin reisi, Andırınlı Baltacı'nın kurşunlarıyla yaralanarak, Adana memleket hastanesine kaldırılmış, bu olay dolayısıyla Fransızlar uğruna çarpışan bir jandarma subayı olarak ün almış ve Fransızlar hemen onu jandarma kumandanı olarak Kozan'a aldırışlılardır. Ermeni çetelerini emrine almış, Kürt ve Çerkezlerden, Türk düşmanlarından milis kılığı ile gönüllü toplamış, ünü o dolayları tuttuğundan haber alma gücü ile yaptığı işlerle yanı titretmişti. Feke belediye reisi Cezminin aracılığı ile bu üç kuvayı milliye militanının düşünce ve tasarılarını öğreniyordu. Bir süre sonra, üç kuvayı miliyeciyi yakalamak üzere tatlı diller dökmeğe başladı. Onlardan görünür gibi konuşuyor ve davranıyor, onları tuzağa düşürmek üzere türlü düzenler kuruyordu. Eğer bu günlerde onları ağına düşürüp yakalayabilseydi, Tayyarda ve Bromon ona « - dile benden ne dilersen - » diyecek-

ti. Çil çil sarı Fransız altınları düşlerine giriyordu.

Andırınlı Baltacı çetesiyle, yaptığı çatışmada, yanağından aldığı hafif kurşun yarasını, fransızlara tam elli fransız altınına mal etmişti. Şimdi Doğan, Tufan ve Sinan beyleri, ölü diri yakalayacak olursa, bu ışıltılı fransız altınlarının kaynağına düşüceğine pek iyi biliyordu.

Ali Saip, kolayca düşünce değiştiren ve olayların gelişmesini büyük bir dikkatle gözetleyen bir adamdı. Bir zaman sonra, Kilikya da fransızların kuvayi milliyecilerin şansını işitip, görmeğe başlayınca, bu kez fransızları hem kuvayi milliyecileri aldatmak hevesine düştü. Sonra, yine güçlü yandan yararlanmak taktiğini kullanmaya başladı. Daha sonra yeni bir oyun kullandı Kuvayi milliyeci görünerek, Tayyardanın emri ile onları tuzağa düşürmek yolunu denedi.

En sonra da, üç Kuvayi Milliyeci ile görüşmeyi benimsediğini bildirerek, onları yakalamak istedi. Üç Kuvayi Milliyeci, onun bütün planlarını boşa çıkartmağa başlayınca, bu kez Ali Saip kendine güveni yitirmeye ve onların gücüne inanmağa başladı.

Üç Kuvayi milliyeciler, Feke belediye başkanı Cezmi beyi elde etmişler, bir arkadaş olarak fransızlara ve Ali Saip'e karşı çalışıyorlardı. Fransızları, bütün kurnazlıklarıyla aldatıyordu. Ali Saip beyi şaşırtan ve böyle sık sık düşünce değiştirmeye zorlayan nedenler, Cezmi beyin, Doğan beylerle çalışması idi. Cezmi hain

değildi. İlk fransızlardan korkmuştu. Kendisini, Feke dağlarında kereste ve av derisi tüccarı göstermiş, fransız da madamını aldatmış ve elde etmişti. Cezmi, Ali Saip'i de elde edince, daha önce milli hareket yanlısı olduğunu gösterecek, fransızları daha kolay aldatacağı.

Ali Saip sık sık düşünce değiştiriyor, kuruntuya düşüyor, bir rakkas gibi her iki yana sallanıp duruyorsa da, yalnız bir işte şaşmıyordu. Türklerle karşı, korkutma ve yıldırma davranışlarını sürdürüp gidiyordu. Bunun üzerine Tufan beyin kafası kızdı. Bir türlü yola gelmek bilmeyen Ali Saip öldürterek, yolunun üzerinden kaldırmağa karar verdi Ermeni subayı Misakla dört arkadaşını öldüren, on kişilik Gizik Duran çetesiyle görüştü. Onlara, Ali Saip'ten öğ alacağını söyledi. Ne var ki, Cezmi bey, en sonra Ali Saipi yola getirmişse benziyordu. Ali Saip bey en sonra, arakasında başka bir düşünce sürüklemekten, üç kuvayi milliyeci ile görüşmeğe razı oldu.

İşte, yuka da Kutsal isyan atlı kiptan yazdığımız Ali Saip olayının iç yüzü bundan ibarettir. Tufan paşa da hatırasında bu gerçeği yazmıştır.

Bu bahiste adı geçen Kozan mebusu Ali Saip Ursavaş hakkında Cemal Kutay'ın «Bilinmeyen Tarihimiz» adlı kitabının 4. cildinin 334 üncü sahifesindeki yazısını aynen alıyorum:

Diğer aza meşhur Ali Saip idi. Jandarma mülazimliği «teğmenliği» ve vali yaverliğinden gelip Anadolu harekâtına katılan ve bu arada Urfa ve Gaziantep müdafalarında pek bü-

-- Hem Türk'üm, hem Arap'ım, hem Kürd'üm dediğini kendinden işittim. Urfa savaşlarından Fransızlar, kendisini Ankara'dan ayırmak için PRENSLİK teklif etmişlermiş? Herhalde olduğundan fazla göstermesini ve görünmesini bilen bir çete kumandanı idi. Adana çevresinde büyük çiftlikler edinmişti. Ali Saip bey sarı altınlar'dan sık sık bahsederdi. Şeyh Said'in Asılma'dan kurtulmak ve yüzbir seneye mahkum olmak için kendisine verdiğine altınların tekini almayıp hazineye teslim etmiş ve hazine de kendisine, başkaca kanuni yol bulunmadığı için define bulanlara verilen yüzde hesabıyla hakkını vermiş imiş.

Kürtçe bildiği için Şark istiklâl Mahkemesinde ayrı bir nüfuzu varmış. İsteddiği maznunla mahkemede Kürtçe konuşur, sonra bunu heyete tercüme edermiş Güya Müddeiumumi Süreyya Beyle olan kavgalarının asıl sebebi ise, bu tercümelerin aslına sadık olmadığı. Savcının mahkemeye bir başka yeminli Kürtçe mütercim alması hususunun ısrarı imiş.

Asılmasına karar verdiği mahkûmların sayısını, bir rakama kadar tuttuğunu, sonra vazgeçtiğini gülerek anlatan bu zat, isterse zannederim bizi de asmanın yolunu bulabilirdi. Fakat, bu makamda bulunan zevatta geleceği düşünerek minnettar etmek de ayrı bir siya-

set yoludur. Nitekim, bizlere sun'î olduğu besbelli iltifatı, hepsi esirgemediler. Ankara nezdinde şefaatte bulunduğu da hakikattir.

Bunları yazmam şahsi bir husumete müstenit değildir. Allah'ın rahmeti boldur. Ona da Allah'tan rahmet dileirim. Yalnız, bu tarihi okuyan genç nesillerimiz bilmelidirler ki, Allah saklasın, memleket her hangi bir düşman istilasına maruz kaldığı zaman, düşmandan ziyade bize düşmanlık edenler, içimizden türeyebiliyor.

Nitekim Birinci Dünya Savaşında, ordumuzda bulunan pek çok arap asıllı zabıtlar Türk üniformalarını omuzlardan sökerek, düşman uniformaları takmışlardır. Bunlar tarihi bir gerçektir. Tarih yazılırken hakikatlar olduğu gibi gösterilmelidir. Bu tarih bizim için değildir. Evlat ve ahfadımızın bilmesi gereken hakikatları açıkça bildirmek içindir. Tekrar ediyorum, hiç bir kimseye Kin ve husumetim yoktur, hakikat budur. İlerde belirteceğim gibi, Ali Saip denilen zatta, dostları bulunan ermenilere Fransızların gözlerinden düştükten ve evinde hapsedildikten sonra, kendisini kurtaranda Çamurdanzadeler ailesi olmuştur. Kendi kitabında yazdığı gibi, Tayyardaya karısının gerdanlığını ve kendisinin arap kısırağını vererek kurtulmuş değildir. Onu ilerde yazacağım.

KÜÇÜK ŞİİRLER

M.Emin ERCAN

YERİNE

*Serseri duygular gizlenmiş bir bir,
Kalbimin uzak-yakın evrenlerine
Nedir yarabbim, bu ne hikmettir?
Hasreti koydun vuslatın yerine*

SEÇTİ

*Kılıçla baş eğdirmenin vakti geçti..
Şimdi silahşörlerde kalemi seçti!*

GİY SIRTINA

*Kim için, kime biçti bu kaftanı Yaradan!
Giy sırtına, kaldırıdıysa ayrılığı aradan!*

SENİ HATIRLATIR

*Bir yıldızın şavkı bin yüreği ferahlatır.
Dillerden düşmeyen her şarkı bana seni hatırlatır.*

HZ. İBRAHİM ve URFA ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR -4-

Mehmet OYMAK

SABİİLİK VE MÜNECCİMLİK

Yıldızlara göre haber vermek, yıldızları inceleyerek hareketlerini takip etmek, bunlardan anlamlar çıkarmak. Geleceğe ait haberler vermek.

Bu usul birçok dönemlerde geçerli olmuş bir çalışmaydı. Ama yer yüzünde müneccimlere danışan ilk hükümdarın Nemrud olduğu söylenir. Zaten Hz. İbrahim'in doğacağını ve onunla ilgili bilgileri de müneccimlerden almıştır. Nemrud'un müneccimlere değer vermesi

Nemrud'un müneccimlere değer vermesi yüzünden gök cisimleriyle ilgilenmesi en değerli uğraş olmuş devrin önemli bilim dalı haline gelmiştir. Giderek gök cisimleri, güneş, ay ve yıldızlar kutsanmış ve onlara tapınma başlamıştır. Böylece müneccimlikteutsal bir meslek haline gelmiştir. Şimdi bakıyoruzda bu inanış ve bilimle ilgili bütün öğeler urfa Harran yöresinde eksiksiz mevcut. Tarimin en eski en büyük AL MABEDİ (SİN MABEDİ) Harran'da yapılmıştır. SABİİLİK diye bir dini inanışta bu yörede uzun süre hakimiyetini korumuştur. Temelde Hz. İdris'in bildirdiği inanış kurallarına uyan fakat sonraları tamamen gök cisimlerini ön plana alarak devam eden bu inanışta Halife Ne'mun dönemine kadar canlılığını sürdürmüştür. XIII. yüzyıla kadar da gelmiştir.

Bizim bu bilgilerin ışığında düşündüğümüz şudur: Her Peygamber görevlendirildiği toplumun özelliklerine göre tebliğini yapar. Allah'ın birliğini anlatırken ve hak'kı tebliğ ve düşünce yapısına göre hitap eder. Hz. Musa Sihire ASA ile Hz. İsa Tababetce ŞIFALI EL ile Hz. İbrahim de bunu yapmış-

tır.

Daha tebliğine başlarken; yıldızlara, aya, güneşe bakarak: "Bunlar yok olucudur. Ben yok olan şeyleri sevmem." demiş ve Allahtan başka ilah olmayacağını belirtmiştir. Güneş, ay ve yıldızların geçici ve batıcı olduklarını belirtmesinin sebebi yöredeki bu yaygın ve kesin inanış değil midir?

Önce bu inanışın tutarsızlığını ortaya koymuş ve hemen arkasında ilahi inancı tebliğ etmiştir. İşte biz bu inanışın merkezi durumunda olan Harran ve Urfa'nın Hz. İbrahim'in mücadelesinin geçtiği yer olması için bir dayanak olarak kabul ediyoruz.

(Kur'an-ı Kerim'de bahsedilen Sabiiler değişikliğe uğramış olan ilahi dinlerden doğan bir mezheptir. Bu SABİÜ'ler değildir.)

KUTİ'LER

Yine Urfa'da iç kalenin doğusundaki ÇİFT KUBBE'nin güneydoğusuna düşen mevkiye de KUTİLER denmektedir. Hatta o semtlerde halk arasında hala KUTİLER MAHALLESİ (veya kısaca KÖTİ'ler) denilmektedir. Biz bu KUTİ ile GUTİ arasında bir benzerlik görüyoruz. Yani tarihte Mezopotamya'da hüküm süren kavim olan GUTİLER. Ve yine KUTİ ile GUTA arasında yazılış olarak bir benzerlik görülüyor. Yine o mevkide görülen bataklıkların son 40,50 yıl öncesine kadar var olduğunu. Bunları incelemeye değer buluyor ve burada tesbit ediyoruz.

GÜNLÜK YAŞAYIŞTA HZ.İBRAHİM KAZANE-KAZANHAME KÖYÜ

Nemrud tahtının eteğinde bir köydür. Menrud'un adamlarının, tabakları elden ele vermek sıcak O'nun sofrasına ulaştırdığı ye-

meklerinin piştiği mutfak burada olduğundan bu isim verilmiştir denilir.

VURHA:

Hala Herkesin Bildiği ve Urfa Adının Kaynağı olarak anlattığı bir Rivayet: Yüce Allah'ın çok mağrur olan Nemrud ve milletine çok küçük ve aciz sayılan bir varlıkla ceza verir. Bu sivrisinek'tir. Nemrud'un yaşadığı şehri sivrisinekler istila eder. Her tarafı kaplar. Bunlardan biride Allah'ın verdiği görevi yerine getirmek için Nemrud'un sarayına girer. Her tarafı kapalı ve tıkalı olan saraya girerken geçirdiği kaza sonucu ayağında sakatlanır. Ve bu hayvan kendini Nemrud'a yetiştirir. Onun burnuna ve oradan genzine girer.

Nemrud'un genzinde kımıldadıkça zalim azap çeker. Ne çıkarabilir ne de öldürebilir. Sonunda kendince bir çare bulur. Keçeden bir tokmak yaptırır. Adamları Allah'a asi bu zalimi hemde O'nun emriyle tokmaklarlar. Sinek kımıldadıkça Nemrud Vur der. Vurdukça sinekkımıldar. Çıldıracak gibi olur Nemrud. Bağırır hep Vur.. Vur.. Vur.. Ha Vurha, vurda der. Ve Urfa'ya bu ad olur. Vurha Urha olmuş. Urha-Urfa olmuş denir.

(Urfa'nın tarihte bilinen adları: Ur, Ur-ı Kildani, Edessa, Diyar Mudar, Erruha, Reha ve Urfa'dır.)

İBRAHİM HALİL VE ANZILHA

Çocuğu olmayanlar Hz. İbrahim'in makamını ziyaret ederler. Çocukları olunca erkekse İbrahim, Halil veya İbrahim Halil adını verirler. Kız ise Anzilha adını verirler ki bu ad yörede en yaygın olan adlardandır.

AYNIZELINA

Arapça ZELİHA, Frasça ZÜLEYHA, ve Urfa yöresinde ZILHA olarak bilinen kadın ismi (Kur'an-ı Kerim'de Hz.Yusuf kıssasının

da bu isim geçer.)

Hız. İbrahim ile yakınlığını bilmiyoruz. Çünkü bu konuda halk arasın da çeşitli benzetmeler yapılmaktadır. Ama bütün anlatılanların birleştiği nokta: Hz. İbrahim mancınıkla ateşe atılınca Hz.İbrahim'e inanan bu kadında kendini atar. Ve o da yanmadan kurtulur. ZÜLEYHA'nın düştüğü yerdede oluşan göle AYNZÜLEYHA, AYNIZELİHA veya yöredeki adyla ANZILHA (AYN-ZILHA) adı verilmiştir.

İBRAHİM HALİL BEREKETİ

"Eviye İbrahim Halil bereketi düşe" herkesin ağındaki baş duadır, berekle ilgili.

MİSAFİRPERVERLİK

Hız. İbrahim misafire olağanüstü bir değer verir ve ikramda bulunurdu. O misafirsiz kesinlikle sofraya oturmaz ve yemek yemezdi. Bu yüzden günlerce misafir gelinceye kadar ağzına bir lokma almadığı olurdu. Sanki bu tavrın devamı imiş gibi Urfa'da misafirperverlik ve yabancıya karşı ilgi ve yakınlık sürer. Bu konuyla ilgili şu olayı anlatmadan geçemeyeceğim;

Urfa'ya dışardan gelenlerin çok olduğu mevsimlerde şehirli bu yabancıları otellerde yer bulamayacakları için evlerinde misafir ederler. Maddi karşılık eklemenden tabi Yine böyle bir Hac mevsimi, Hacca giderken Urfa'ya uğrayıp, Hz. İbrahim'in o peygamberler atasınında makamını ziyaret etmek isteyenlerin kalabalığı ile şehirle dopdolu. Şehirde seferber olmuş. Bu hak yolcularını evlerinde misafir edebilmek için beşerli onarlı alıp evlerine götürüyorlar. Ancak herkesin eline geçmiyormisafir. Daha atak davranan alabiliyor. Ve bir köşede bir çocuk ağlıyor. Sorarlar. "Niye ağlıyorsun evladım" "Ben misafir bulamadım. Eve nasıl misafirsiz giderim." Herkes aldıklarından onada birer tane verir. Sofraya misafirsiz oturmayan Hz. İbra-

ŞANLIURFA MAHALLİ MİMARİ TERİMLER SÖZLÜĞÜ

A.Cihat KÜRKÇÜOĞLU

Urfa'daki mimari eserlerle ilgili terimlerin büyük bir kısmı mahalli özellik taşımaktadırlar. Bunlardan tesbit edebildiklerimiz aşağıda bir liste halinde verilmiştir.

ABDESHANE : Tuvalet

AKABA : Taş Ocağı

BARDAH : Kiremit

ÇAĞ : Demir parmaklık, korkuluk.

CAMHANA : İçerisine yatak konulan büyük niş, yüklük.

CEMEL : Duvar.

CİSİR: Köşkerin yan konsollarının üzerinde yeralan ahşap hatıl.

CURIN : Taştan oyma su kabı, yalak.

ÇARDAH : Avlulu evlerde merdivenle çıkılan yüksek oda.

ÇENET : Karşılıklı kapı veya pencere kanatlarından her biri

ÇENETLİ KAPI : İki kanatlı kapı.

ÇEŞME : Tuvalet

ÇÖRTEN : Yağmur oluğu.

DAM : Ev, oda, çatı.

DAŞ : Taş

DEHLİZ : Üzeri tonozla örtülü geçit, mahzen

DOĞAP : Kuyu çıkırgı, Haremlikle selamlık arasında bir şey alıp vermeye mahsus döner dolap

DÖGECEK : Kapı tokmağı.

ENİKLİ KAPI : Büyük kapı içerisinden açılan küçük ölçüdeki ikinci kapı.

ETEBE : Eşiklik, pabuçluk.

EYVAN : Üç tarafı ve üzeri kapalı, ön tarafı açık mekan.

FİRENGİ : Kilit

GEREMEÇ/GEDEMEÇ : Eşiklik, pabuçluk.

GEZENEK : İkinci kattaki odaların önünde yer alan balkon şeklinde çıkarmalı gezinti galerisi.

GEZENEK TAKASI : Gezinti galerisinden sokağa bakan küçük kafesli pencere.

HAMPARA : Yontulmuş kaba taş.

HANA : Ev

HAREMLİK : Ev halkının ve kadınların oturduğu evin esas kısmı

HARTEL : Temel üzerine atılan giriş.

HORHOR : Çeşmenin su akan deliği.

HAVARA : Beyaz yapı taşının yontu tozları.

HAYAT : Avlu

HAZNA : Hamamın su deposu.

- HEPENK : Dolapların altında yer alan gizli bölme.
HEREZE : Taştan oyulmuş kuyu bileziği.
HİM : Temel.
IŞIK TAKASI : Işık penceresi, kafa penceresi.
KAB : Tonoz.
KABALTI : Sokağın 5-10 metrelik bir bölümü üzerindeki tonoz örtü.
KARLIH : Kışın yağın karların yazın kullanılmak üzere saklandığı huni şeklinde, çevresi duvarlı ve merdivenli derin çukurlar.
KAYRAH : Döşeme taşı.
KEREMİT : Kiremit, tuğla.
KESTEL : Küçük sokak çeşmesi.
KUŞ TAKASI : Kuş evi.
KÜLLİK : Evlerin avlularında yer alan ve çamışır yıkamada kullanılmak üzere içerisine kül konulan suyun bulunduğu taştan oyma kab, (curun).
LOĞ : Damın toprağını sıkıştırmada kullanılan silindir taş.
LOĞDIR AĞACI : Loğa takılan çatal ağaç.
LOKIŞ : Yokuş.
LÜLLİK : Havuzun su akan musluğu.
MASKAN : Sandık odası.
MERTEK : Toprak damların üzerini örtmek için birbirine paralel ve belli aralıklarla dizilen ağaç direklerden her biri.
MISAFFAT : Düzgün kesilmiş duvar taşı.
NEMİT : Düzgün kesilmiş döşeme taşı.
ÖLÇE : Kapıları tavana ve döşemeye tutturarak demir mil ve yuvası.
PIHERİ/PIHERİK : Baca
RAVAK : Sütun, kemer sırası.
SEKİ : Yerden 10-70 cm. yükseklikte taştan yapılan oturma yeri.
SERİNÇ : Sarnıç.
SUVA : Sıva
SU YOLU : Suyun akması için avluya açılmış olan ince kanallar.
SÜNDÜRME : Yağmurluk, sundurma.
SÜRGE : Kapı anahtarı, sürececek.
TABIK : Kanalizasyon.
TAKA : Pencere.
TANDIRLIH : Mutfak.
TEHTİBENT : Camilerde müezzin mahfili.
TETİRBE : Çıkmaz sokak.
TUTYA : Çinko levha.
YALIN : Tek kat (Duvar)
YONACAH : Taş yontma aleti.
ZERZEMBE : Zeminden aşağıda kiler odası (Zir-i zemin kökünden)
ZOĞNAK/ZORMAK : Duvar içerisindeki bir oyuğa sürülüp çekilebilen, kapı emniyetini sağlayan kalın ağaç sürgü.
ZUVAH : Sokak.

